26/02/2023

Λαϊκή ευσέβεια και έθιμα της Μεγάλης Τεσσαρακοστής

/ Παράδοση

Η περίοδος της Αποκριάς αρχίζει με το άνοιγμα του Τριωδίου δηλαδή την Κυριακή του Τελώνου και του Φαρισαίου, και διαρκεί μέχρι την Κυριακή της Τυροφάγου. Το Τριώδιο είναι εκκλησιαστική περίοδος προκαθάρσιμος και προπαρασκευαστική για την είσοδο μας στην Αγία και Μεγάλη Τεσσαρακοστή.

Πριν από την νηστεία της Μ. Τεσσαρακοστής συνηθίζεται την **Κυριακή της Τυρινής** μετά τον κατανυκτικό εσπερινό να πηγαίνουμε στα σπίτια των μεγαλυτέρων και όσων έχουν πικραθεί με μας, να παίρνουμε και να δίνουμε συγχώρεση για αυτό λέγεται και «**Κυριακή της συγχωρήσεως**».

Οι ημέρες της Αποκριάς τελειώνουν με την **Καθαρά Δευτέρα** που ταυτόχρονα είναι και πρώτη μέρα της Μεγάλης Σαρακοστής γι αυτό λέγεται και πρωτονήστιμη Δευτέρα και Αρχιδευτέρα. «Καθαρά» λέγεται διότι από το πρωί της ημέρας αυτής κάθε νοικοκυρά καταγίνεται με την καθαριότητα των μαγειρικών σκευών από τα λίπη, πλένοντας τα με ζεστό «σταχτό» νερό. Την ημέρα αυτή αποκλείεται κάθε εργασία διότι στην ουσία η καθαρά Δευτέρα ανήκει στην Αποκριά.

Την καθαρά Δευτέρα συνηθίζονται και τα «**κούλουμα**». Το **πέταγμα του χαρταετού** συμβολίζει την ανάταση της ψυχής κατά την Σαρακοστή. Γι' αυτό συνηθίζεται να πετούν τα παιδιά τον χαρταετό, καθότι «των τοιούτων εστίν η βασιλεία των ουρανών».

Κατά την Μ. Τεσσαρακοστή την πρώτη χρονικά νηστεία της Εκκλησίας πολλοί πιστοί με ευλάβεια τηρούν την νηστεία. Τις τρεις πρώτες ημέρες απέχουν από φαγητό και νερό.

Πολλές γριές στην **Ίμβρο**, τις τρεις πρώτες μέρες της Σαρακοστής, Καθαρή Δευτέρα, Τρίτη και Τετάρτη, δεν έβαζαν στο στόμα τους ούτε ψωμί. Κρατούσαν το λεγόμενο «**τρίμερο**». το πρώτο γεύμα που έτρωγαν μετά το «τρίμερο» ήταν το « **μάτσι**». Ένα σοφό παρασκεύασμα για το άδειο στομάχι και τον εξαντλημένο από την πείνα οργανισμό. Με ζύμη από σταρένιο αλεύρι άνοιγαν πλατιά και λεπτά φύλλα, που τα λέγανε «φλουμάρια» και τα άπλωναν για να στραγγίσουν. Τα έκοβαν ύστερα σε ψιλά ψιλά κομματάκια με το χέρι και τα έβραζαν με νερό και μέλι, έκαναν δηλαδή ένα είδος μελόσουπας. Ζύμωναν επίσης μικρά σταρένια ψωμάκια, τις «γοργόπιτες», τα έκοβαν τέταρτα, τα άλειφαν με μέλι και τα μοίραζαν στην γειτονιά.

Λίγο πολύ το πνεύμα της χαρμολύπης διέπει την καθημερινότητα, με την νηστεία και την συμμετοχή στις καθημερινές ακολουθίες. Ήδη το βιβλίο του Τριωδίου κατέλαβε τη θέση του στα ιερά αναλόγια με τα κατανυκτικά και τα μαρτυρικά τροπάρια. Ο **Μέγας Κανόνας του Αγίου Ανδρέα Κρήτης** θα ψαλεί την πρώτη εβδομάδα σε τέσσερα αποσπάσματα στην Ακολουθία του Μεγάλου Αποδείπνου, ως υπόμνηση και προτροπή για μετάνοια και πνευματικό αγώνα.

Στις **σχολικές δραστηριότητες** συνηθίζουν να παριστάνουν από μια κόλλα χαρτί ή ως ζυμωτό την «κυρά Σαρακοστή» σαν καλόγρια. Η κυρά Σαρακοστή δεν έχει στόμα γιατί νηστεύει. Τα χέρια της είναι σταυρωμένα για να προσεύχεται. Έχει επτά πόδια, όσα και οι εβδομάδες της Σαρακοστής και κάθε Σάββατο κόβεται και ένα πόδι.

Την εορτή των σαράντα μαρτύρων που συνήθως πέφτει κατά την διάρκεια της Μ. Τεσσαρακοστής τηρούνται συνήθειες και προλήψεις που αποδίδουν θρησκευτική ή μαγική σημασία στον αριθμό σαράντα. Οι νοικοκυρές φτιάχνουν τις «σαραντόπιτες» πίτες δηλ. με σαράντα φύλλα, και φαγητά με σαράντα ειδών χόρτα ή όσπρια που τα μοιράζουν για τις ψυχές των ζωντανών(κεκοιμημένων).

Ιδιαίτερα λαοφιλής είναι η **Ακολουθία του Ακαθίστου Ύμνου** η οποία ίσως από τον 10ο αι. καθιερώθηκε να ψάλλεται τμηματικά τις πρώτες τέσσερις εβδομάδες της Νηστείας και ολόκληρη μαζί την Παρασκευή της Ε΄Εβδομάδας των Νηστειών.

Αξίζει να παρατηρήσουμε ότι μέσα από την λαϊκή ευσέβεια και τα ήθη και έθιμα της κάθε περιοχής διατηρούνται και διαφυλάσσονται βιωματικά τα υψηλά νοήματα της Θεολογίας γεγονός που μαρτυρεί ότι ο λαός όχι απλά εμπέδωσε τα εκκλησιαστικά γεγονότα και την αξία τους αλλά τα βίωσε και τα εναπόθεσε στη συλλογική του μνήμη αξιώνοντας τα ως δυναμικό στοιχείο του πολιτισμού μας.

Γράφει ο Βασίλειος Χάδος, Συντονιστής Περιεχομένου Ενότητας Πολιτισμού – Πεμπτουσία

Πηγή: pemptousia.gr